

ANTEPFISTIĞI

SEKTÖR

ETÜDÜ

Şaban Oruç
Dış Ticaret Şubesi
Mart 2003

Antepfıstığı

Antepfıstığı üretimi çok eskilere dayanmakta olup kültüre alınışından bu yana üretimi hızla artmış ve ihracatımızda önemli bir rol oynamaya başlamıştır.

Türkiye, dünya antepfıstığı üretiminde on yıl önce İran'dan sonra ikinci sırada yer alırken son yıllarda ABD'den sonra üçüncü sıraya düşmüştür.

Antepfıstığı lezzetli ve besin elementlerince çok zengin bir üründür.100 gram antepfıstığı içi, 600 kalori, % 22 protein, % 55 yağ ve %15 karbonhidrat içermektedir. Fosfor, potasyum, kalsiyum, vitamin E, vitamin B1, vitamin B2, ve nikotinamid bakımından zengindir.

Halen Türkiye'nin 56 ilinde antepfıstığı yetiştiriciliğine rastlanmakla beraber ağırlıklı olarak üretim Güneydoğu Anadolu'da yapılmaktadır. Nitekim ülkemizin antepfıstığı ağaçlarının % 90'ı Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Siirt'te bulunmaktadır.

Antepfıstığı ihracatımız yıllar itibariyle büyük dalgalanmalar göstermekle birlikte, yurda kazandırdığı döviz yönünden ülkemiz tarım ürünleri arasında ilk on ürün arasındaki yerini korumaktadır.

Ülkemiz antepfıstığı ihracatının yöneldiği önemli pazarlar Almanya, Rusya, Suriye, Lübnan, Cezayir ve aynı zamanda bir ihracatçı ülke olan ABD'dir. Rusya kabuklu, Lübnan ise iç antepfıstığına olan talebi ile dikkat çekmektedir.

Antepfıstığı, ülkemizin hangi bölgesinde olursa olsun o bölgenin en kötü durumundaki toprağa sahip alanlarda yetiştirilmektedir. Bu yöreler, çoğunlukla kıraç, kayalık ve yamaç kesimlerdir. Çoğunun yolları bile yoktur. Üreticilerin öncelikli olarak eğitime ihtiyaçları vardır. Özellikle tarımsal mücadele, gübreleme, budama, çeşit ve anaç konusundaki bilgilerin çok yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışma antepfıstığının mevcut durumu hakkında ilgilileri bilgilendirmek üzere hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER	<u>Sayfa No</u>
<i>I-GİRİŞ</i>	3
<i>II-ÜRETİM</i>	4
A-Dünya Üretimi	4
B-Türkiye Üretimi	5
<i>III- TÜKETİM</i>	8
A-Dünya Tüketimi	8
B-Türkiye Tüketimi	9
<i>IV- STOKLAR</i>	9
<i>V-TİCARET</i>	10
A-Dünya Ticareti	10
B-Türkiye Ticareti	12
<i>VI- FİYATLAR</i>	15
A-Destekleme Fiyatları	15
B-Borsa Fiyatları	16
C-İhraç Fiyatları	17
D-Maliyet Fiyatları	17
<i>VII-DESTEKLEME ALIM FİYAT TEKLİFLERİ</i>	18
A-Maliyete göre	18
B-TEFE'ye göre	18
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	20

I-GİRİŞ

Gümrük Tarife Pozisyonu

Fıstık (Antep) (kabuklu kabuksuz) taze veya kuru

08.02

Ülkemiz Dünya antepfıstığı üretiminde on yıl önce İran'dan sonra ikinci sırada yer alırken son yıllarda ABD'den sonra üçüncü sıraya düşmüştür. Bunun nedeni İran ve ABD yetiştirme usulünün tamamen sulu koşullarda, ülkemizde ise kuru koşullarda ve toprak derinliği az olan alanlarda yapılmasıdır. Kuru koşullarda ortalama dekar alan başına 60-80 kg/da ürün alınırken sulu koşullarda antepfıstığında (Siirt) dekar alan başına 262 kg/da verim alınabilmektedir. Ülkemiz antepfıstığı bitkisinin bilimsel anlamda gen merkezi üzerinde bulunmaktadır. Ülkemizde antepfıstığı üretimi çok eskilere dayanmakta olup kültüre alınışından bu yana üretimi hızla artmış ve ihracatta önemli bir rol oynamaya başlamıştır.

Türkiye'de antepfıstığı çeşitleri olarak *Pistacia Khinjuk*, *Pistacia Terebintus*, *Pistacia Atlantica*, *Pistacia Vera* ve birbirleriyle aşı yapılarak elde edilen melezleri yaygın olarak bulunmaktadır. Ülkemizdeki antepfıstığı ağaçlarının % 90 civarında bir oranı **Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman, Kahramanmaraş, ve Siirt** illerinde bulunmakta ve üretimimizin de yaklaşık % 90'ı bu illerden elde edilmektedir.

Başka kültür bitkilerinin üretimi için elverişli olmayan kıraç, taşlık ve meyilli arazileri de değerlendiren antepfıstığı ağacı, aşılabilir çok sayıda değişik anaçlara sahip olmasının yanında, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) sahasının sulu tarıma açılması ile birlikte bölgede sulanabilir koşullarda da antepfıstığı üretimi yapılabilecek olması buna uygun bitkisel materyal, teknoloji, ve işgücüne gereksinim duyulacaktır.

Ülkemiz bir yandan sulama yapılmayan koşullardaki üretimini, özellikle iyi çeşitlerle geliştirirken, öte yandan da GAP alanı içinde pazarın istediği kaliteli çeşitleri düşük maliyetlerle üretimini yaparak güçlü bir pazarlama organizasyonu kurmak zorunda kalmıştır.

Antepfıstığı lezzetli ve besin elementlerince çok zengin bir üründür.100 gram antepfıstığı içi, 600 kalori, % 22 protein, % 55 yağ ve %15 karbonhidrat içermektedir. Fosfor, potasyum, kalsiyum, vitamin E, vitamin B1, vitamin B2, ve nikotinamid bakımından zengindir.

Ülkemizde üretilen antepfıstığı içlerinin fıstığı yeşil renkte, lezzetli ve kokulu olmalarına karşılık meyvelerin genellikle küçük, kabukta doğal çıtılama oranlarının düşük ve çıtılamanın elle yapılması zorunluluğu mevcuttur.

İran çeşitleri iri, kabukta doğal çıtılama oranı yüksek, gösterişli, fakat güzel renk, tat ve aromadan yoksundur. Göreceli olarak daha büyük meyveli İran çeşitlerinin çeşitli yollarla Türkiye'ye girmesinin Türk fıstık fiyatlarını olumsuz yönde etkilediği bilinen bir gerçektir.

Ülkemizde antepfıstığı üretimi açısından önemli gelişmeler kaydedilmiş olmasına karşılık ihracatta istenilen düzeye gelinememiştir. Bu konuda önemli sorunlar olarak aşağıdaki unsurları saymak mümkündür:

- Başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere diğer bazı ülkelerin rekabet etmesi,
- İran fıstıklarının yasal olmayan yollardan ülkemiz üzerinden ihraç edilmesi,
- Fiyatlandırmada yüksek rakamların tespit edilmesi.

Antepfıstığı üretim ve ihracatında yıllar itibariyle gözlenen dalgalanmalara rağmen son 20 yıl içinde gerek üretimdeki artış; hem tarımı (işlenmesi, pazarlanması gibi iş kollarından geçimini sağlayan nüfusu) hem de ihracatında sağlanan döviz girdisinden dolayı ülkemiz ekonomisi açısından önemini korumaya devam etmektedir.

İlk olarak 1968 - 1969 üretim sezonunda destekleme kapsamına alınan antepfıstığı 1980 yılına kadar desteklenmiş 1981 yılından itibaren destekleme kapsamı dışına alınmıştır. Daha sonra 1985, 1987, 1991 ve 1992 yıllarında da desteklemeye tabi tutulmuş, diğer yıllarda ise Güneydoğu Birlik kuruluşu kendi nam ve hesabına alımlarda bulunmuştur.

II-ÜRETİM

A- Dünya Üretimi

Dünyada antepfıstığı üreten ülkeler genellikle kuzey yarımkürede bulunmaktadır. Bu ülkeler arasında İran, A.B.D. ve Türkiye üretim miktarı yönünden uzun yıllardır ilk üç sırayı paylaşırken, son yıllarda A.B.D’de antepfıstığı üretimine büyük hız verilmiş ve ülkemizden daha fazla üretim miktarına ulaşılmıştır.

Dünyada antepfıstığı üretimi ülkeler itibariyle aşağıda verilmektedir.

TABLO : 1 Dünya Kabuklu antepfıstığı Üretimi (1000 Ton)

ÜLKELER	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TÜRKİYE	40	51	42	70	40.0	40.0	75.0	30.0
İRAN	195	239	260	112	314.0	131.2	304.0	120.0
ABD	59	67	48	82	85.3	55.8	110.2	90.7
SURİYE	14.9	15	24	29	35.7	30.1	39.9	39.9
YUNANİSTAN	5.4	4	4	5	8.0	6.0	6.5	6.2
İTALYA	0.2	2	2	3	0.5	2.6	2.7	0.1
DÜNYA	342	391	425	335	516.3	292.3	567.2	328.4

Kaynak : FAO, DİE, TKB

B-Türkiye Üretimi

Birçok bitki türünde olduğu gibi ülkemiz, antepfıstığının da bilimsel anlamda gen merkezlerinden biridir.

Antepfıstığı anaçları çoğunlukla Güney ve Güneydoğu Anadolu'da olmak üzere İç Anadolu ve Doğu Anadolu'nun bazı bölümlerinde bulunmaktadır. Antepfıstığı ağacı kışları çok soğuk ve yazları da çok sıcak olan kendine özgü iklim koşullarına gereksinim göstermektedir. Bu nedenle, Türkiye'de ve Dünya'da yetiştiricilik için uygun alanlar sınırlıdır.

Yurdumuzda antepfıstığı üretimi genellikle diğer kültür bitkilerinin yetiştirilmesine elverişli olmayan kıraç, taşlık ve meyilli yerlerde yapılmaktadır. Bu ürünün yetişebilmesi için ülkemizde halen geniş saha ve aşılana uygun 70 milyon adet dolayında yabancı antepfıstığı ağacı bulunmaktadır. Ayrıca yabancı antepfıstığı ağaçları arasındaki boşluklara da yaklaşık 52 milyon adet fidan dikilebileceği tespit edilmiştir. Aşılama Mayıs-Temmuz ayları arasında yapılmaktadır.

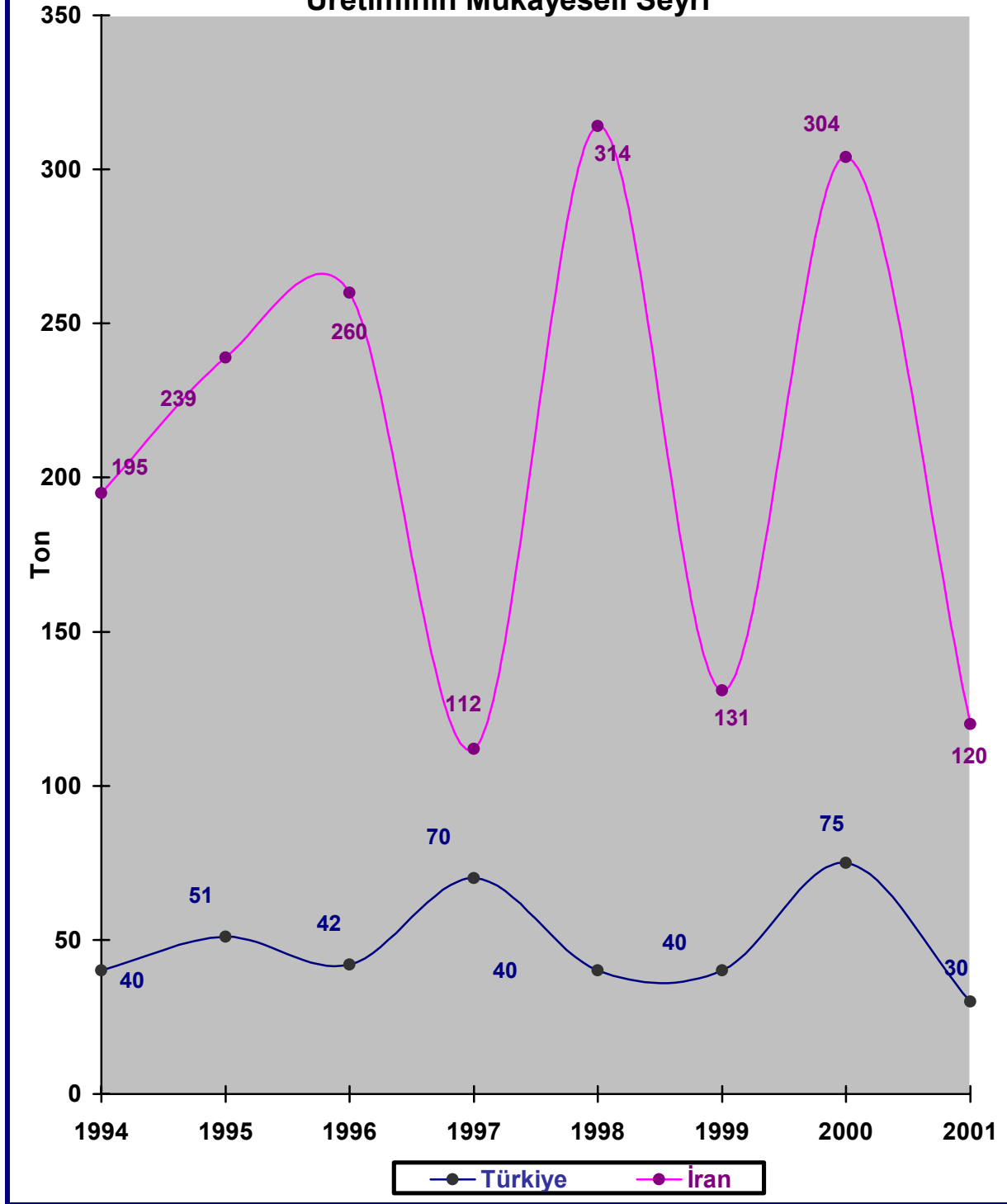
Türkiye'de üretilmesi planlanan antepfıstığı meyve miktarı;

Yıllar	Nüfus (000)	Toplam ağaç Sayısı(adet)	Üretim (ton)	Yurtiçi Tüketim(ton)	Kişi başına tüketim(g)
1999	65.714	45.500.000	40.000	31.700	482
2000	67.159	47.700.000	72.000	59.100	880
2001	68.636	48.500.000	46.000	31.000	451
2002	70.145	50.000.000	75.000	59.000	841
2003	71.688	51.500.000	50.000	32.500	453
2004	73.265	53.000.000	80.000	62.000	846
2005	74.720	54.500.000	76.800	55.853	751

Not : Yılda 1.450.000 adet yeni fidan dikimi ve 50.000 adet yabancı ağaç aşılması yapılacağı planlanmıştır.

Kaynak: DPT Verileri

Türkiye ve İran'da Antepfıstığı Üretiminin Mukayeseli Seyri

Kaynak : FAO, DİE, TKB, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Verileri

Türkiye'nin meyve veren antepfıstığı ağaç sayısı, üretim durumu ve ağaç başına verim miktarı 1990-2002 yılları itibariyle aşağıda görülmektedir.

TABLO : 2 Türkiye antepfıstığı Ağaç Sayısı, Üretimi ve Verim

YILLAR	Meyve Veren Ağaç Sayısı(1000 Adet)	Üretim (Ton)	Ağaç Başına Verim (Kg)
1990	20 380	14 000	0.69
1991	21 080	64 000	3.04
1992	22 000	29 000	1.32
1993	22 948	50 000	2.18
1994	23 340	40 000	1.71
1995	23 850	36 000	1.51
1996	24 480	60 000	2.45
1997	25 340	70 000	2.76
1998	26 050	35 000	1.34
1999	26 380	40 000	1.52
2000	25 445	75 000	2.95
2001	26 000	30 000	1.15
2002*	26 000	55 000	2.12

Kaynak : DİE,TKB

(*): 2002 yılı üretimi tahmini rakamdır.

Antepfıstığı üretiminde düzenli bir artış sağlayabilmek amacıyla Tarım Bakanlığımızca yürütülen proje ile öncelikle mevcut aşılabilir yabancı ağaçların değerlendirilmesine ağırlık verilmektedir. Çünkü yabancı ağaçlar aşılardan sonra 4-5 yıl içerisinde ekonomik verime geçerken çöğürden(fide) kurulan bahçelerin ekonomik verime başlamaları için 12-15 yıl beklemek gerekmektedir.

Halen Türkiye'nin 56 ilinde antepfıstığı yetiştiriciliğine rastlanmakla beraber ağırlıklı üretim Güneydoğu Anadolu'da yapılmaktadır. Nitekim Ülkemizin antepfıstığı ağaçlarının % 90'ı Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Siirt'te bulunmaktadır.

Diğer yandan, antepfıstığı üretimini artırmak amacıyla periodisiteye (kontrol dışı verim sorunu) daha dayanıklı ve gösterişli olan Siirt türü üzerinde çalışmalar sürdürülmektedir.

III-TÜKETİM

A- Dünya Tüketimi

Antepfıstığının dünya genelindeki üretim ve tüketimi arasında genellikle bir denge olduğu bilinmekte, üretim artışına paralel olarak yıllara göre tüketimde de bir artış eğilimi gözlenmektedir.

ABD ve Batı Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde fazla miktarda tüketilmekte, son yıllarda Arap Ülkelerinde de tüketimi giderek artmaktadır.

Antepfıstığı gerek çerezlik olarak gerekse dondurma, pasta ve çikolata sanayinde aranan bir üründür, renk ve lezzet üstünlüğü yönünden Türk fıstıkları tercih edilmektedir.

Son yedi dönem itibariyle Dünya kabuklu antepfıstığı tüketimi aşağıda verilmiştir.

TABLO-3 Dünya Kabuklu antepfıstığı Tüketimi (Ton)

Dönem	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Miktar	260 000	240 000	210 000	240 000	200 000	260 000	250 000

Kaynak: Güneydoğu Birlik

(*)1999, 2000, 2001 kuru kabuklu ve işlenmiş fıstık temelindedir.

Üretici ülkelerde antepfıstığının yaklaşık % 60-70'i tuzlu kavrulmuş kuru yemiş olarak %30-40'ı tatlı, pasta ve şekerlemede kullanılırken, ABD ve Avrupa'da % 90'ı kuru yemiş olarak tüketilmektedir.

TABLO:4 Üretim Yapan Ülkelerin İç Tüketimi (1000 Ton/Kabuklu)

ÜLKELER	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*
İran	30	25	20	20	30	30
A.B.D.	15	15	20	25	40	40
Türkiye	20	30	30	35	25	20
Suriye	14	15	15	18	20	20
İtalya	8	6	10	12	17	
Yunanistan	6	6	6.5	7	7.3	

Kaynak: The Cracer, Güneydoğu Birlik (*)2000 ve 2001 İran, ABD, Türkiye ve Suriye rakamları kuru kabuklu fıstık esas alınarak verilmektedir.

B-Türkiye Tüketimi

Ülkemizde iç tüketim kesin olarak bilinmemekte, üretimden ihracat ve stok miktarının düşülmesi suretiyle hesaplanmaktadır. İç tüketim genelde Türkiye üretiminin % 70 'i civarında olmaktadır.

Antepfıstığının pahalı bir tüketim maddesi olması nedeniyle tüketimde tüketiminde İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa gibi alım gücü yüksek olan iller başta gelmekte, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi üretici illerde de yaş (işlenmemiş halde) olarak tüketilmektedir.

1999/2000 sezonunda kuru kabuklu antepfıstığı tüketimi 30.000 ton, 2000/2001 sezonunda 25.000 ton ve 2001/2002 sezonunda ise 20.000 ton civarındadır. Türkiye'de kuru kabuklu antepfıstığı tüketimi mahsule bağlı olarak değişmekte olup ortalama olarak 25.000 ton'dur. Ürünün kıt olduğu yıllarda tüketim 20.000 ton dolayında iken ürünün bol olduğu yıllarda ise bu rakam 30.000 tona çıkmaktadır.

IV- STOKLAR

Antepfıstığı Meyvesi 1-2 yıl muhafaza edilebilmektedir. Dünyada antepfıstığı ithal eden ülkelerin aldıkları ürünü tamamen tükettikleri, dolayısıyla ellerinde stok bulunmadığı bilinmektedir. Üretici ülkelerin stokları bulunmakta olup, son yıllarda en fazla stok ABD ve İran'da görülmektedir.

Türkiye'nin toplam antepfıstığı stokunun ise yaklaşık yarısı fıstık alımları yapan Güneydoğu Fıstık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği'nin elindedir.

Dayanıklı bir ürün olması nedeniyle antepfıstığı stokları, daha sonraki yıllarda da tüketilebilmekte veya ihracat yolu ile daha iyi fiyatla değerlendirilmesi mümkün olmaktadır.

TABLO-5 : Üretici Ülkelerin Son Beş Dönemdeki Sezon Sonu Stokları (Ton/Kabuklu)

ÜLKELER	1996	1997	1998	1999	2000	2001
İran	79 000	43 000	3 000	10 000	50 000	40 000
A.B.D.	9 000	6 600	8 000	5 000	20 000	17 000
Türkiye	10 000	21 000	16 000	6 000	25 000	5 000
Suriye	1 500	1 000	1 000	6 000	6 000	
İtalya	2 000	500	1 000	400	400	
Yunanistan	1 740	1 640	1 840	600	600	

Kaynak: The Cracer, Güneydoğu Birlik

V-TİCARET

A-Dünya Ticareti

İran, ABD ve Türkiye dünyanın başlıca önemli ihracatçı ülkeleridir. Ortadoğu Bölgesi Ülkeleri üretim, ABD ve Avrupa Ülkeleri pazarları ise tüketim açısından önem kazanmaktadır.

Uzun yıllar boyunca en büyük ithalatçı olan ABD, artan üretimi paralelinde antepfıstığı ihracatını geliştirmiş ve günümüzde net ihracatçı ülke kimliğini kazanmıştır.

Önemli üretici ülkelerin 1997-1999 yılı antepfıstığı ihracatları aşağıda görülmektedir:

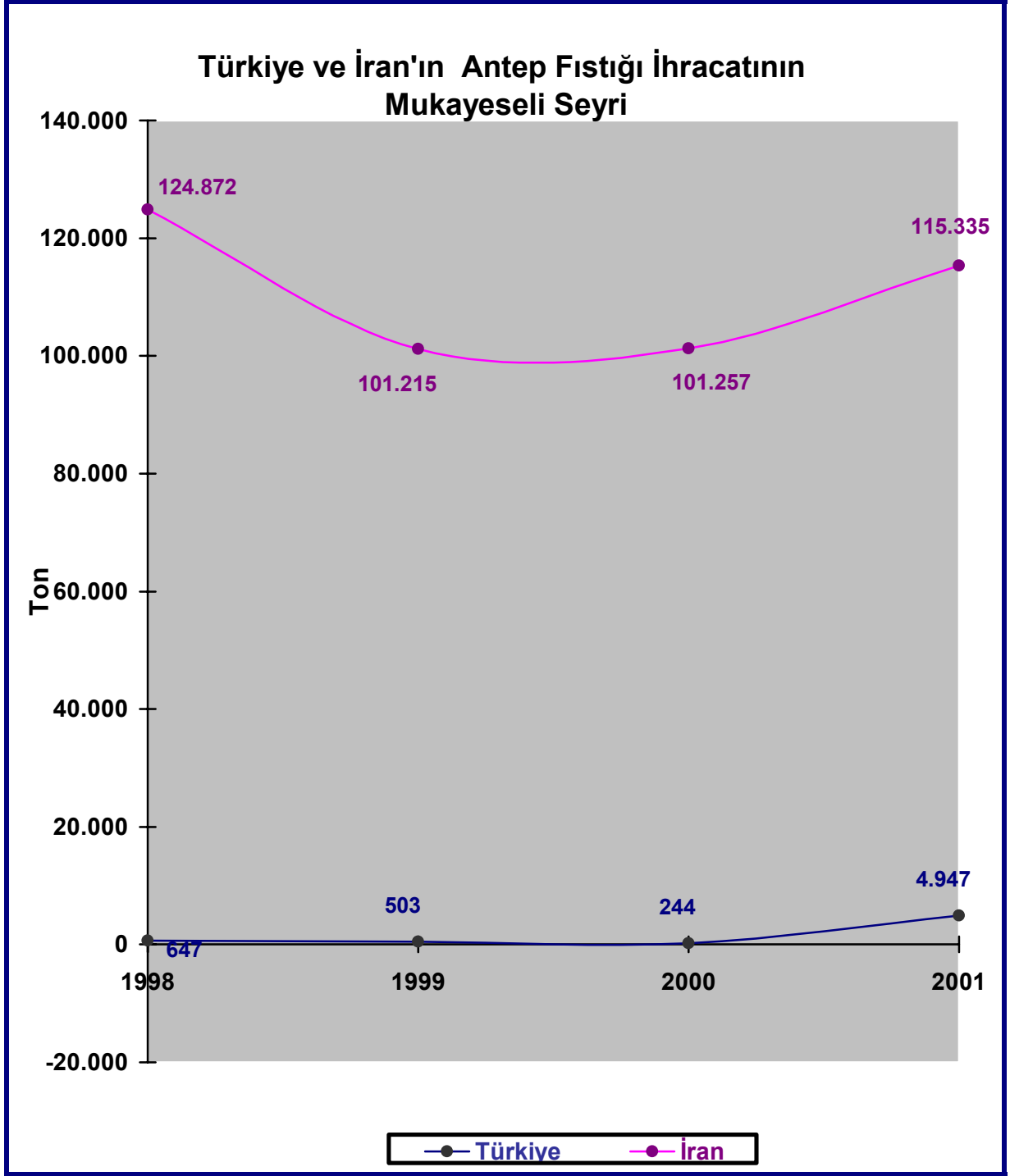
TABLO : 6 Dünya Kabuklu Antepfıstığı İhracatı

ÜLKELER	1998		1999		2000		2001	
	Miktar (Ton)	Değer (1000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1000\$)	Miktar (Ton)	Değer (1000\$)
Türkiye	647	3.158	503	2.499	244	1.576	4.947	17.028
İran	124.872	416.013	101.215	315.083	101.257	314.223	115.335	358.940
ABD	16.007	67.043	13.642	53.854	15.652	63.124	21.592	70.976
Suriye	5.764	12.394	4.644	9.601	3.673	26.752	3.673	26.752
Dünya	194.366	659.463	168.992	523.099	163.621	553.797	194.843	625.447

Kaynak : DTM,FAO

ABD fıstıklarının önemli pazarları Tayvan, Japonya, Hong Kong ve İngiltere'dir.

Türkiye ve İran'ın mukayeseli ihracat grafiğinde şöyle bir görünüm ortaya çıkar:

Kaynak : DTM,FAO

Son yıllarda ABD'nin üretiminde görülen artış, ülkenin ithalatında bir azalmaya, dolayısıyla ihracatında belirgin bir artışa yol açmıştır.

TABLO : 7 Dünya Kabuklu Antepfıstığı İthalatı Miktarı (Ton)

ÜLKELER	1996	1997	1998	1999	2000	2001
AB	112.511	102.693	59.619	81.206	73.046	79.036
Çin	9.621	10.355	10.448	16.838	12.370	
Meksika	2.152	2.957	3.958	10.552	9.064	13.336
Suudi Arabistan	4.417	4.241	4.411	4.411	4.744	4.697
Hindistan	3.698	3.354	3.676	4.123	4.110	5.680
Rusya Federasyonu	12.487	9.151	4.275	2.900	1.162	4.490
DÜNYA	186.352	167.000	136.561	172.886	153.574	178.707

İtalya'da antepfıstığı tüketimi düzenli olarak artmaktadır. İtalya pazarının önemli dışalım kaynakları İran ve Almanya'dır

B-Türkiye Ticareti

Antepfıstığı ihracatımız yıllar itibariyle büyük dalgalanmalar göstermekle birlikte, yurda kazandırdığı döviz yönünden ülkemiz tarım ürünleri arasında ilk on ürün arasındaki yerini korumaktadır.

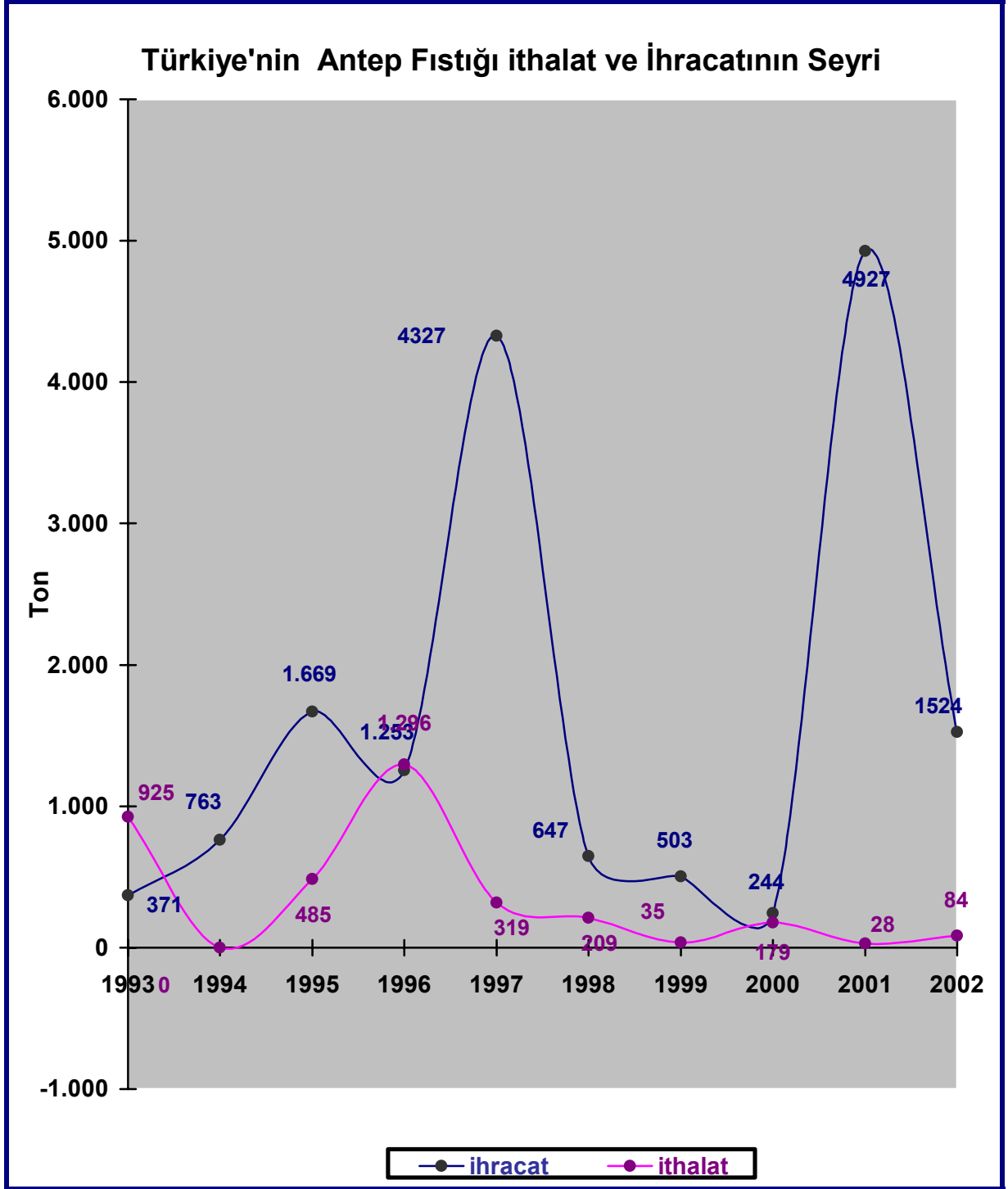
Ülkemiz antepfıstığı ihracatının yöneldiği önemli pazarlar Almanya, Rusya, Suriye, Lübnan, Cezayir ve aynı zamanda bir ihracatçı ülke olan ABD'dir. Rusya kabuklu, Lübnan ise iç antepfıstığına olan talebi ile dikkat çekmektedir.

TABLO : 8 Türkiye antepfıstığı ticareti

YILLAR	İHRACAT		İTHALAT	
	Miktar(Ton)	Değer(bin \$)	Miktar(Ton)	Değer(bin \$)
1993	371	1844	924	705
1994	763	3149	-	-
1995	1669	6909	485	320
1996	1253	5888	1296	2296
1997	4327	17794	319	1080
1998	647	3159	209	740
1999	503	2499	35	103
2000	244	1576	179	544
2001	4947	17028	28	106
2002*	1524	5869	84	352

Kaynak : DTM ,FAO

(*) 2002 yılı verileri kesin olmayıp 7 aylık verilerdir.

Kaynak : DTM ,FAO

(*) 2002 yılı verileri kesin olmayıp 7 aylık verilerdir.

Son dört yıl itibariyle Türkiye'nin kabuklu antepfıstığı ihracatı Tablo 9'da, iç antepfıstığı ihracatı ise Tablo 10'da ülkeler itibariyle verilmiştir.

TABLO:9 Türkiye'nin kabuklu antepfıstığı İhracatı

ÜLKELER	1999		2000		2001		2002*	
	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)
A.B.D.	21	84	44	199	30	85	3	15
ALMANYA	28	163	17	108	181	555	11	66
İSPANYA	21	81	2	8	81	209	16	47
İSVİÇRE	2	8	2	6	950	4.749	0	0
İTALYA	-	-	0	0	79	248	1	2
TOPLAM	317	1.093	114	536	1.201	3.001	729	1.963

Kaynak: DTM

(*) 2002 yılı verileri kesin olmayıp 7 aylık verilerdir.

TABLO:10 Türkiye'nin iç antepfıstığı İhracatı

ÜLKELER	1999		2000		2001		2002*	
	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)
A.B.D.	24	131	42	273	111	464	16	77
ALMANYA	20	161	25	188	49	238	20	114
İSPANYA	1	5	0	0	2	11	16	44
İSVİÇRE	45	554	22	240	27	253	1	1
İTALYA	5	56	0	0	327	1.709	209	1.358
MISIR	15	120	0	0	173	624	89	416
MERSİNS.BÖLGE	0	0	15	105	199	698	11	53
TOPLAM	185	1.406	130	1.040	3.745	14.027	795	3.907

Kaynak: DTM

(*) 2002 yılı verileri kesin olmayıp 7 aylık verilerdir.

Pazarlamacı olan ABD'nin yıllardır dünya piyasalarında oluşturduğu kalite imajıyla rekabeti arttırması oldukça kuvvetli bir ihtimal olduğu düşünöldüğünden ölkemizin de yöneldiği pazarlarda Türk fıstığı kalite imajını yerleştirmek zorunda olduğu bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, zamanında mal teslimi ve standartlara uyumlu mal, istikrarlı ihraç fiyatları Türk fıstığının yerini dünya piyasasında sağlamlaştıracaktır.

Ölkemiz ürünü fıstıkların fiyatı İran ve ABD fıstıklarının yanında pahalı kalmaktadır. Bu yüzden İran fıstıklarının yasal olmayan yollarla ölkemiz kanalıyla Siirt fıstığı göröntüsü altında pazarlanması ihracatımızı kötü yönde etkilemektedir.

Antepfıstığı ihracatının diğer önemli bir sorunu ise ürünlerin çoğunlukla 70-80 kilogramlık çuvallarda dökme olarak ihraç edilmesidir. Ürün ithalatçı ölkede tekrar bir sınıflandırma işleminde geçmekte ve tüketici ambalajlarına konularak çoğu kez yabancı markalar altında ve oldukça yüksek fiyatlarla satışa sunulmaktadır. Ayrıca ürünün yurt dışı alıcılardan da genellikle toptancı veya komisyoncular olmaktadır. Dağıtım kanalı içinde doğrudan doğruya perakende organizasyonlarına ulaşabildiği taktirde ürünün ölkemizden çıkış fiyatının %100 oranında artabileceği bilinen bir gerçektir.

VI- FİYATLAR

A-Destekleme Fiyatları

İlk olarak 1968-69 üretim sezonunda desteklenen ürünler kapsamına alınan antepfıstığı 1980 yılına kadar sürekli olarak desteklenmiş 1981 yılından itibaren de kapsam dışına çıkartılmıştır. 1985, 1987, 1991, 1992 yıllarında tekrar desteklenmiş olup desteklemenin uygulanmadığı 1988 ve 1989 yıllarında Güneydoğu Birlik kendi nam ve hesabına alımlarda bulunmuştur. 1986 ve 1990 yılında adı geçen Birlik hiç alım yapmamıştır. Bu dönemde alım fiyatları borsada oluşan fiyatlardır. 1993-1994-1995-1996 yıllarında antepfıstığı destekleme alım kapsamına alınmamıştır.

TABLO :11 Antepfıstığı Alım Fiyatları

YILLAR	Alım Fiyatı(TL/Kg)
1990	10.000
1991	16.500
1992	25.000
1993	40.000
1994	80.000
1995	Güney Doğu Birlik alım yapmadı
1996	300.000
1997	450.000
1998	1.300.000
1999	1.900.000
2000	2.400.000
2001	2.750.000-3.000.000

Antepfıstığının desteklenmesinin amacı iç ve dış pazar için üretimi desteklemek arz ve talep arasındaki dengeyi koruyarak fiyatların düşmesini önlemek, ihracattan sağlanan döviz girdisini arttırmak ve üreticiye emeğinin karşılığını vererek daha fazla üretim için teşvik etmektir.

B-Borsa Fiyatları

Antepfıstığı fiyatları ürünün pazara arz edildiği hasat dönemi ile ihracat döneminde çok farklı olmaktadır. Üretici genellikle iki yılda bir ürün aldığından ürünü hasat ettiğinde düşük fiyatla da olsa derhal satmak zorunda kalmaktadır.

Gaziantep borsasında oluşan antepfıstığı fiyatları aşağıda görülmektedir.

TABLO :12 2002 Yılı Gaziantep Borsası Aylık Fiyat Ortalamaları (TL/Kg)

AYLAR	Kırmızı (işlenmemiş halde)	Kabuklu Çıtlak Kavlak (kendiliğinden/el ile çıtlatılmış halde)	Tuzlu Kavrulmuş (işlenmiş halde)
1.Ay	2.350.000-3000.000	3.900.000-4.300.000	4.000.000-4.500.000
2.Ay	2.500.000-3.200.000	4.650.000-5.000.000	4.000.000-5.350.000
5.Ay	2.500.000-3.300.000	4.700.000-5.000.000	4.500.000-5.500.000
6.Ay	2.525.000-2.675.000	4.750.000-5.250.000	4.900.000-5.750.000
7.Ay	2.750.000-3.500.000	4.900.000-5.500.000	4.700.000-6.000.000
8.Ay	3.500.000-3.800.000	5.500.000-5.500.000	4.700.000-4.750.000

Kaynak: Güneydoğu Birlik

C-İhraç Fiyatları

Ülkemizin son 3 yıllık kabuklu antepfıstığı ihraç fiyatları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

TABLO : 14 Türkiye İhraç Fiyatları

YILLAR	MAL CİNSİ	FİYATLAR (En az-En çok)
2000	Tuzlu Fıstık	3.500-3.700 USD/TON
2000	İç Fıstık	6.200-6.500 USD/TON
2001	Tuzlu Fıstık	3.200-3.500 USD/TON
2001	İç Fıstık	5.200-5.500 USD/TON
2002	Tuzlu Fıstık	3.600-3.800 USD/TON
2002	İç Fıstık	6.600-6.700 USD/TON

Kaynak: Güneydoğu Birlik

D-Maliyet Fiyatları

İlgili kuruluşlarca antepfıstığı üreten illerde yapılan maliyet çalışması sonuçlarına göre Tablo: 14'te görüldüğü gibi 2001 yılı ortalama antepfıstığı maliyeti 1.771.633 TL/Kg. bulunmuştur.

2002 yılı antepfıstığı maliyeti yine Tablo: 14'te yapılan çalışmaya göre 3.914.444 TL/Kg olarak bulunmaktadır. Buna göre 2001 yılı maliyetinin 2002 yılı maliyetine göre artış oranı % 46'dır. 2003 yılı maliyetindeki artış için aynı oranı uygularsak;

$$3.914.444 \times \% 46 = 1.800.644 \text{ TL}$$

$$3914.444 \text{ TL} + 1.800.644 \text{ TL} = \mathbf{5.715.088 \text{ TL/ Kg}}$$
 olur(2003 yılı maliyet fiyatı)

VII-DESTEKLEME ALIM FİYATI TEKLİFLERİ

Maliyete Göre :

2002 yılı için bulunan tahmini maliyet fiyatına % 25 üretici karı ilavesi ile hesaplanan 1 Kg. antepfıstığı destekleme alım fiyatı ;

$$3.914.444 + \%25 \text{ üretici karı} = 4.893.055 \text{ TL/Kg. dır.}$$

Tablo : 14 Maliyet Unsurları

2001YILI ANTEPFISTIĞİ MALİYETİ MASRAFLAR UNURLARI (TL)	
Anketi Yapılan Bahçenin Değeri	1.600.000.000
Anketi Yapılan Bahçenin Çıplak Arazi Değeri	900.000.000
Bahçenin Tesis Edildiği Yıl (Bahçenin Yaşı)	1.960
Gübre Bedeli	2.110.985
İlaç Bedeli	3.929.798
Çit Tamiri	166.667
İlk Sürme	3.716.667
İkileme	3.083.333
Üçleme	1.833.333
Dörtleme	0
Beşinci Sürüm	0
Altıncı Sürüm	0
Gübreleme İşçiliği	600.000
Zirai Mücadele İşçiliği	1.100.000
Budama İşçiliği	4.466.667
Ot Temizleme	1.500.000
Çapalama	1.333.333
Hasat	4.300.000
Sergi Yerine Taşıma	866.667
Salkım ve Yaprak Ayırma	733.333
Kurutma	566.667
Çuvallama	100.000
Ürünün Ambara Taşınması	1.133.333
Ürünün Pazara Taşınması	1.000.000
Diğer Masraflar	1.266.667
Bekçi Ücreti	2.800.000
TOPLAM	36.607.450
Bir Önceki Yılın Masraf Toplamı	23.379.914
Ortalama Masraf	29.993.682

Masraflar Normal Faizi (%50)	14.996.841
Genel İdare Giderleri (%3)	899.810
Çıplak Arazi Değerinin Faizi (%5)	45.000.000
Tesis Masrafları Amortisman Payı	11.864.407
MASRAFLAR TOPLAMI	102.754.740
Alınan Ürün Miktarı (Kg/Da)	58
ÜRÜN MALİYETİ (TL/Kg)	1.771.633
2002YILI TAHMİNİ ANTEPFISTIĞIMALİYETİ MASRAF UNSURLARI	
Anketi Yapılan Bahçenin Değeri	2.160.000.000
Anketi Yapılan Bahçenin Çıplak Arazi Değeri	1.215.000.000
Bahçenin Tesis Edildiği Yıl (Bahçenin Yaşı)	1.960
Gübre Bedeli	2.849.830
İlaç Bedeli	5.305.227
Çit Tamiri	225.000
İlk Sürme	5.017.500
İkileme	4.162.500
Üçleme	2.475.000
Dörtleme	0
Beşinci Sürüm	0
Altıncı Sürüm	0
Gübreleme İşçiliği	810.000
Zirai Müc. İşçiliği	1.485.000
Budama İşçiliği	6.030.000
Ot Temizleme	2.025.000
Çapalama	1.800.000
Hasat	5.805.000
Sergi Yerine Taşıma	1.170.000
Salkım ve Yaprak Ayırma	990.000
Kurutma	765.000
Çuvallama	135.000
Ürünün Ambara Taşınması	1.530.000
Ürünün Pazara Taşınması	1.350.000
Diğer Masraflar	1.710.000
Bekçi Ücreti	3.780.000
TOPLAM	49.420.058

Bir Önceki Yılın Mas. Toplamı	36.607.450
Ortalama Masraf	43.013.754
Masraflar Normal Faizi (%35)	15.054.814
Genel İdare Giderleri (%3)	1.290.413
Çıplak Arazi Değerinin Faizi (%5)	60.750.000
Tesis Masrafları Amortisman Payı	16.896.552
MASRAFLAR TOPLAMI	137.005.533
Alınan Ürün Miktarı (Kg/Da)	35
ÜRÜN MALİYETİ(TL/Kg)	3.914.444

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Antepfıstığı üretimimiz bir önceki döneme göre önemli oranda ilerleme kaydetmiştir. Altıncı plan(5 yıllık Kalkınma Planı) döneminde 30.000 – 40.000 ton civarındaki üretim, son yıllarda 60.000 ton, 1997 yılında ise 70.000 ton olmuştur. Meyve vermeyen yaştaki ağaçların devreye girmesi yanında, mevcut bahçelerin sulanmasıyla sekizinci beş yıllık kalkınma planındaki hedeflere ulaşılabileceğinin tahmin edildiği ifade edilmektedir.

Antepfıstığının gen merkezi üzerinde bulunan ülkemizde mevcut potansiyelin desteklenmesi ve ürünün iyi şekilde değerlendirilmesiyle, ekonomiye ve bölge halkına hatırı sayılır bir hizmetin verilmiş olacağı üzerinde durulmuştur.

Antepfıstığı, ülkemizin hangi bölgesinde olursa olsun o bölgenin en kötü durumundaki toprağa sahip alanlarda yetiştirilmektedir. Bu yöreler, çoğunlukla kıraç, kayalık ve yamaç kesimlerdir. Çoğunun yolları bile yoktur. Üreticilerin öncelikli olarak eğitime ihtiyaçları vardır. Özellikle tarımsal mücadele, gübreleme, budama, çeşit ve anaç konusundaki bilgilerin çok yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

İhraç ürünü olan bu kültürün, her türlü hastalık ve zararlıdan arındırılması ürün kalitesinin ve birim sahadan daha fazla verim alınması bakımından çok önem taşımaktadır. Bu nedenle maddi durumları yetersiz olan üreticilere zamanında ve etkili tarımsal savaş için yeterli eğitim, uygun fiyatla araç ve ilaç tedarik edilmesinin yolları aranmalıdır.

Eğitim konusunda araştırmacıların yurt içi ve yurt dışı gelişmelerden haberdar edilmesi ve radyo ve televizyonun yanı sıra basılı yayın ile bilgiler verilmesi gerekmektedir.